

Ferdinand Stolička — opomíjený zoolog I.

Jan Robovský, Jiří Hrubý, Luboš Piálek, Pavla Havelková

Přestože Ferdinand Stolička patřil k významným světovým přírodovědcům 19. stol., jeho jméno není u nás příliš v povědomí. Oproti tomu v zahraničí je znám jako všestranný přírodovědec, který svým výzkumem výrazně rozšířil znalosti o geologii a zoologii zejména indického subkontinentu, ale také střední a jihovýchodní Asie. Kromě toho na Stoličkovu jméno určitě narazíte v taxonomii, protože buď byl přímo autorem popisu řady druhů, nebo si ho jiní autoři natolik vážili, že jeho jméno zahrnuli do názvu nových druhů. Doposud byla v české literatuře věnována malá pozornost jeho zoologickému výzkumu, a proto se ho nyní pokusíme více přiblížit, především výsledky jeho bádání o obratlovcích. Pojednání o Stoličkových zásluhách v oborech zoologie bezobratlých a paleontologie přenecháváme odborníkům příslušných disciplín.

Ferdinand Stolička se narodil 7. července 1838 v myslivně Zámeček u Kroměříže jako syn nadlesního. Stoličkové byli lesníky po několik generací a hluboký vztah k přírodě byl tedy rodině vlastní. Po maturitě na kroměřížském gymnáziu (v r. 1857) pokračoval nadějný student na vysokoškolských studiích geologie ve Vídni, kde začal pod vedením význačného profesora E. Suesse řešit paleontologickou tematiku. V r. 1861 se stal doktorem přírodních věd a nastoupil do Geologického ústavu ve Vídni, kde setrval dva roky. Věnoval se především paleontologii druhohorních a třetihorních měkkýšů a mechovek. Dobové dokumenty ukazují, že Ferdinand Stolička byl velmi činný vědec s velkými plány, kterému brzy začala být Vídeň malá. Je však nutné upozornit, že řadu budoucích sběrů směřoval právě do vídeňského přírodovědného muzea.

V r. 1863 dali Angličané Stoličkovu nabídku, jaká se neodmítá — stal se paleontologem Indického geologického ústavu v Kalkatě. Mezi jeho hlavní úkoly v příštích letech patřilo přírodovědné (hlavně geolo-

gické a paleontologické) zpracování muzejního materiálu a terénní práce v Britské Indii. Mimoto se ale Stolička dostal i jinam v Asii a na svých výpravách zkoumal též poměry meteorologické, botanické a především zoologické.

Podnikl celkem tři výpravy do západního Himálaje a navazujících horstev a oblastí, a to v letech 1864, 1865 a 1873–74. Jeho první himálajská cesta vedla ze Šimly přes Rupšú (jezerní oblast, která geograficky již patří k Tibetké náhorní plošině) k hornímu toku Indu v Ladaku. Při druhé si Rupšú a Ladak zopakoval, ale přidal ještě západněji ležící Zanskar a vrátil se přes Kašmír. Se třetí expedicí se dostal nejdál: po překročení pohoří Karakóram a Kchun-lun až do Tarimské pánve a „nahlédl“ i do Tchien-šanů a Pamíru.

Během několikaleté přestávky mezi druhou a třetí himálajskou expedicí Stolička v Kalkatě neodpočíval, nýbrž zpracovával muzejní materiál i vlastní získané sběry a horlivě publikoval veškeré poznatky. Jedním z jeho nejimpozantnějších děl je bezesporu zpracování křídové fauny jižní Indie

Busta Ferdinanda Stoličky (1838–1874) v budově Asijské společnosti v indické Kalkatě. Foto A. Pittie

(Cretaceous Fauna of Southern India I–IV, 1865–1873), obsahující téměř 1 500 stran o korálech, mechovkách, měkkýších a ostnokožcích. Tento spis je význačný především svým srovnáním indických křídových vrstev s evropskými a dále porovnáním recentních a fosilních forem.

V r. 1869 navštívil Stolička během dovolené Barmu, Malajský poloostrov, Andamanské a Nikobarské ostrovy, kde opět nadšeně sbíral veškerý materiál. Další cesty ho zavedly na Kačchský poloostrov (1871–2) a ještě jednou na Andamanské a Nikobarské ostrovy v Indickém oceánu, resp. Andamanském moři (1873). V témže roce se vydal na svou poslední cestu do Himálaje, tentokrát pod vedením britského vyslance D. Forsytha — šlo o diplomatickou misi k Jakubu Begovi, vládci tehdy samostatného Východního (Čínského) Turkestánu (uvádí se jako Druhý jarkandská mise podle města Jarkand). Výprava procházela téměř neznámými oblastmi, a tak zde měl Stolička řadu příležitostí k širokému výzkumu. Na zpáteční cestě 19. června 1874 teprve pětatřicetiletý Ferdinand Stolička umírá — patrně na horskou nemoc — a je s velkými poctami a za hlubokého zármutku pochován v Lehu, hlavním městě Ladaku (nekrology vyšly v britských přírodovědných časopisech Nature, Geological Magazine a The Ibis a také ve 3. ročníku českého časopisu Vesmír).

Pro úplnost se zmíníme i o tom, že německé i anglické články a studie publikoval jako Ferdinand Stoliczka, přičemž česky nevydal vůbec nic; F. Koláček a J. Woldřich proto předkládají otázku (Sborník Čs. spol. zeměpisné, 1924), jestli byl Stolička vůbec Čechem. Uvádějí, že „snad neměl silného národního vědomí“, což ovšem lze vzhledem k jeho pracovnímu zaneprázdnění a určitému vědeckému světoběžnictví plně pochopit; nakonec celý svůj univerzitní

Ryba na obr. dole je škrabalka afghánská (*Schizopygopsis stoliczkai*) popsána v r. 1866 podle materiálu F. Stoličky z jeho první himálajské výpravy jako *Schizopygopsis stoliczkai*. Kresby z práce F. Steindachnera: *Ichthyologische Mittheilungen (IX.) — Zur Fischfauna Kaschmirs und der benachbarten Länderstriche*. Časopis *Verh. K. K. Zool.-Bot. Gesellsch., Vídeň 1866*

4. Art. **Schizopygopsis Stoliczkai** n. sp.

Die Körpergestalt ist langgestreckt, gegen den Schwanz zu mässig comprimirt, der Kopf konisch.

Obrazová tabule ryb nasbíraných F. Stoličkou během Druhé jarkandské mise (1873–74). Ryba na obr. 2 a 2a je mřenice *Triplophysa stoliczkae*, uváděná F. Dayem pod názvem *Nemacheilus stoliczkae* a popsaná F. Steindachnerem v r. 1866 jako *Cobitis stoliczkae*

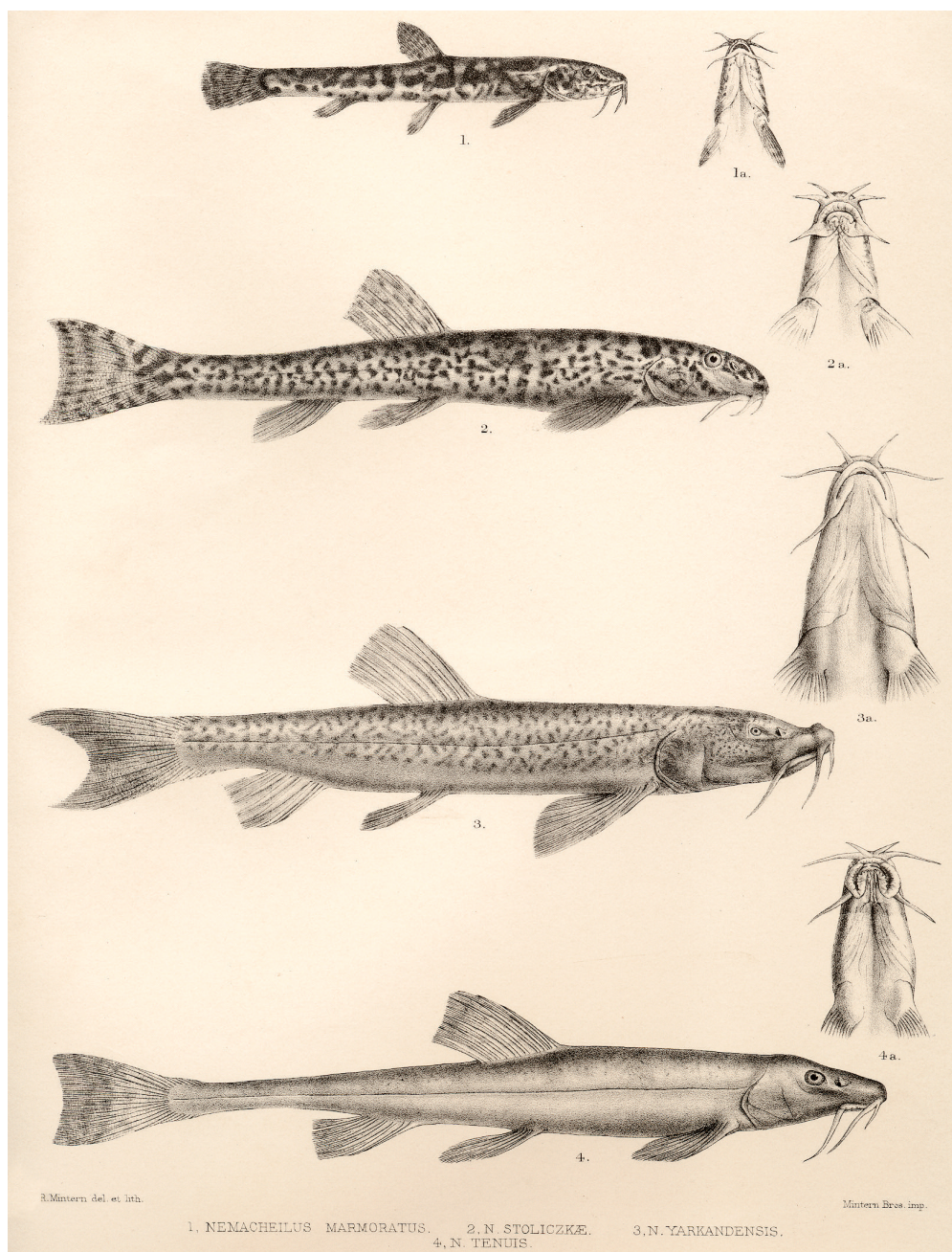
i profesionální život strávil mimo české prostředí. Faktem však je, že miloval svoji rodinu, rodnou zemi a česky nezapomněl; na jeho ladackém náhrobku je uvedeno, že pocházel z Moravy.

Stolička jako zoolog

Budeme-li procházet zoologické databáze nebo pokud použijeme internetové vyhledávače, překvapí nás počet odkazů, které mají vazbu k osobě Ferdinanda Stoličky. Dobové dokumenty dokládají, že Stolička byl váženým odborníkem své doby a není pochyb o tom, že jeho práce může oslovit i dnešní vědce. Jako určitou zajímavost lze uvést, že na Stoličku odkazuje i sám Charles Darwin — konkrétně v díle *The Descent of Man and Selection in Relation to Sex* (O pohlavním výběru, Academia, Praha 2005) — v souvislosti se zbarvením hadů a preanálními póry u ještěřů. V čem tedy tkví Stoličkův dobový věhlas? Stolička navštívil řadu málo probádaných oblastí, odkud mohl popsat neznámé taxony. Sám si v r. 1865 během své druhé himálajské cesty poznamenal: „... v těchto velehorách jsou stovky kilometrů čtverečních dosud neprozkoumány, jsou zde rozsáhlé oblasti, o nichž netušíme vůbec ničeho, kromě toho, že je obývají nomádští pastevci s početnými stády jaků a ovcí. Ba dokonce ještě ani nevíme, kde pramení řeky Indus a Satladž.“ (Prameny Indu objevil švédský cestovatel Sven Hedin v západním Tibetu až o více než 40 let později.)

Množství Stoličkou popsaných taxonů nesouviselo pouze s danou dobou a místem (19. stol. nabízelo více možností objevování morfologicky odlišných nových druhů živočichů), ale především s autorovou nezměrnou pracovitostí. Prováděl či řídil sběry prakticky čehokoli (sbíral zkameněliny, minerály, rostliny, bezobratlé, obratlovce, etnografické předměty) a nálezy poctivě popisoval či předával s doplňujícími údaji (např. o pozorování) dalším odborníkům. Materiál sbíral nejprve pro Přírodovědné muzeum ve Vídni a později hlavně pro muzeum kalkatské (někteří ptáci se po Stoličkově smrti dostali přes sbírku známého ornitologa Allana Humea i do Britského přírodovědného muzea). Právě široké terénní zkušenosti umožnily Stoličkově např. konfrontovat křídové vrstvy Himálaje s Evropou, což je samozřejmě velmi náročná, ale také inspirativní činnost.

Dále nelze opomenout, že zastával moderní přístup v taxonomické nomenklatuře — stavěl se proti opakování rodového a druhového jména a zastával prioritu popisu. Z pročitání publikací často také vyplývá, že byl nadšeným a skromným přírodovědcem, což působí i dnes velmi sympatickým dojmem. Obdivuhodné je široké pole Stoličkových zájmů — geologie, paleontologie, malakologie (nauka o měkkýších), herpetologie, ornitologie apod. I to se samozřejmě odrazilo na řadě jeho publikací, které oproti jiným dobovým statím vynikají především komplexním pojetím přírody. Pokud např. v r. 1872 píše o ptácích a savcích Kaččské oblasti

(při dnešní indicko-pákistánské hranici), pak nejde pouze o výčet druhů, ale kromě popisu zvířat charakterizuje i celou oblast (geologicky, klimatologicky či biotopově) a samozřejmě nechybějí sběry veškerých přírodnin a od místních obyvatel zprávy o výskytu zvířat.

V neposlední řadě si dnes lze učinit představu o přínosu a významu tohoto přírodovědce na základě taxonů, které Stolička přímo popsal, nebo nesou jeho jméno. Budeme-li procházet řady zoologických databází, pak nás jistě příjemně překvapí, že mnohé taxony, které Stolička vymezil, dodnes platí. (V 19. stol. bylo totiž řadou autorů popsáno množství druhů, které byly později „zrušeny“ jako jména neplatná a přiřazeny k druhům jiným.) Tuto skutečnost můžeme přisoudit několika faktům. Řada sběrů pochází z málo přístupných oblastí, dosud jen málo prozkoumaných, a tak mnohé taxony mohou odolávat (pro nedostatek dalšího materiálu) revizím. Druhé, pravděpodobnější vysvětlení ovšem tkví v tom, že Stolička při jejich popisu odvedl velmi dobrou práci. Můžeme pouze odhadovat, jak moc se na platnosti většiny těchto taxonů odráží vzácné spojení muzejníka

a terénního přírodovědce v jedné osobě. Je nutné si uvědomit, že právě v 19. stol. byl rozdíl mezi sběratelem-cestovatelem a muzejním znalcem obzvláště propastný. Muzejní práce, často zcela odcizená přírodě, totiž nezřídka vedla k tomu, že daní odborníci interpretovali každou zřetelnou odlišnost (velikostní poměry, zbarvení, detailní charakteristiky) jako svébytný poddruh či tenkrát spíše druh. Pro strážlivé posuzování je však nutné mít určitý přehled o variabilitě, a ten může pramenit právě z osobních sběrů nebo ze zasvěceného nadhledu, v případě Stoličky z kombinace obojího.

K taxonomickému duchu 19. stol. je snad ještě vhodné dodat, že řada vymezených druhů obstála v budoucích revizích a koncepcích, velká část ale byla zavržena či v lepším případě ponížena na poddruhy. Tyto taxonomické změny vidíme třeba u ptáků pojmenovaných po Stoličkově; nejde ani tak o špatný popis, jako o dnešní všeobecný trend neodrážet určité nápadné rozdíly hned do druhové diagnózy. Představme si to názorně třeba na zebřích — nikdo nepochybuje, že zebry Chapmanovy (*Equus burchellii chapmanni*), damarská (*E. b. anti-quorum*) a Böhmová (*E. b. boebsmi*) jsou

1. EXOSTOMA STOLICZKAE. 2. SCHIZOTHORAX CHRYSOCHILURUS. 3. S. PUNCTATUS. 4. S. ESOCINUS.

odlišné, ale tyto poddruhy jsou zahrnovány do jednoho druhu zebry stepní (*E. burcheilii*). Je to takový širší, biologicky rozumnější druhový koncept, ve kterém poddruhy představují spíše odlišitelné populace.

Stoliczkovy taxony

Ferdinand Stoliczka popsal řadu taxonů, ať již ze svých sběrů či ze studovaného muzejního materiálu (Kalkata). Již za jeho života a především po jeho náhlé smrti po něm bylo pojmenováno mnoho taxonů jako projev úcty k jeho osobě a zásluhám ze strany jeho kolegů či pozdějších následovníků. Počet těchto druhů je obdivuhodný a dokládá nesporný vliv Stoliczky na zoologickou vědu 19. stol. Historicky byl ještě mnohem vyšší, mnohé druhy však byly časem ztotožněny s jinými (staly se synonymy dříve popsaných druhů). Doufáme, že jsme uvedli většinu popsaných taxonů, ale nevylučujeme, že nám některé mohly uniknout — za případné upozornění čtenářů na další budeme vděční. Jméno popisovatele a rok popisu bez závorek znamená, že u příslušného druhu nebyl od popisu taxonu změněn rod, jméno v závorce pak to, že byl

původně stanovený rod přerazen do jiného, což ale samozřejmě nezpochybnuje původní druhový popis.

Značný počet taxonů popsaných Stoliczkou patří k bezobratlým, zvláště mezi měkkýše. Ze žahavců (*Cnidaria*) popsal sasanku *Diadumene schilleriana* (Stoliczka, 1869). Je také autorem popisu řady fosilních i recentních mechovek (*Bryozoa*) — nám se podařilo vyhledat 23 platných druhů, z prostorových důvodů a našeho zaměření je zde nebudeme blíže uvádět.

Mezi měkkýši (*Mollusca*) vymezil hned několik čeledí (*Semelidae*, *Thraciidae*, *Verticordiidae*) a řádů (*Arcoida*, *Unionoidea*), které jsou dodnes užívané. Dále popsal dva rody kelnatek — *Fustiaria* Stoliczka, 1868 a *Pulsellum* Stoliczka, 1868, plže rodu *Pupisoma* Stoliczka, 1873 a druhů *Alycaeus gibbosulus* Stoliczka, 1872, *Cyclotus penangensis* (Stoliczka, 1872), *Cyclotus solutus* (Stoliczka, 1872), *Japonia trochoides* (Stoliczka, 1872), *Pseudoplecta bijuga* (Stoliczka, 1873) a v neposlední řadě také mlže rodu *Glossocardia* Stoliczka, 1870 a *Petricolaria* Stoliczka, 1870 a druhu *Heterocardia gibbosula* Stoliczka, 1871.

Obrazová tabule ryb nasbíraných F. Stoliczkou během Drubé jarkandské mise (1873–74). Ryba na obr. 1 a 1a je sisora sítkovaná (*Glyptosternon reticulatum* McClelland, 1842), kterou na počest F. Stoliczky v r. 1875 F. Day neplatně popsal coby mladší synonymum *Exostoma stoliczkae*

Z pavoukovic (*Arachnida*) popsal bičovce *Thelyphonus assamensis* (Stoliczka, 1869) a křížáka *Cyrtophora cicatrosa* (Stoliczka, 1869).

Z členovců (*Arthropoda*) nesou Stoliczkovo jméno roztoč *Hirstionyssus stoliczkai* Dusbábek a Daniel, 1975 (popsán českými vědci), běžník *Thomisus stoliczkai* (Thorell, 1887), bičovec *Hypoctonus stoliczkae* Gravely, 1912 či modrásek *Polyommatus stoliczkanus* (Felder, 1865). Stoliczkovo jméno obsahuje také latinský název jasoně indického — *Parnassius stoliczkanus* (Felder, 1865), o kterém nedávno psal G. Krizek (Vesmír 2005, 9).

A protože Stoliczka byl též výborný paleontolog, jsou po něm pojmenováni i někteří fosilní měkkýši, zejména hlavonožci amoniti — jde o podčeď *Stoliczkaianae* Breistroffer, 1953 a rod i podrod *Stoliczkaia* (Neumayr, 1875). Tento rod zahrnuje několik druhů, z nichž nejznámější je patrně *S. dispar*. Tito amoniti patří do čel. *Acanthoceratidae* a jsou významnými stratigrafickými ukazateli křídových vrstev (konkrétně na rozhraní spodní a svrchní křídý: alb-cenoman). Z počátku svrchní křídý (cenoman) pocházejí i amoniti *Bhimaites stoliczkai* (Kossmat, 1898), *Metoicoceras stoliczkai* Sastry a Matsumoto, 1967 a *Perinquieria stoliczkai* (Spath, 1922).

Ryby

Ryby na rozdíl od dalších skupin živočichů Ferdinand Stoliczka sám nepopisoval. Velká část sběrů z prvních let jeho působení v Britské Indii směřovala do Přírodovědného muzea ve Vídni k rukám kurátora rybích sbírek a významného ichtyologa Franze Steindachnera (1834–1919). Ten na základě zasláního materiálu definoval řadu nových taxonů a na Stoliczkovu počest pojmenoval kromě několika plazů také čtyři rybí druhy. Priorita popisu žádného z nich nebyla později zpochybněna, a tak druhové jméno všech čtyř ryb připomíná našeho přírodovědce dodnes; u dvou taxonů došlo pouze k revizi jména rodového. Z první himálajské výpravy pochází mřenkovitá ryba mřenice Stoliczkové (!) — *Triplophysa stoliczkai* (Steindachner, 1866), původně Steindachnerem popsaná jako *Cobitis stoliczkai* (viz obr.) a kaprovitá ryba škrabalka afghánská — *Schizopygopsis stoliczkai* Steindachner, 1866 (viz obr.) s originálním popisem *Schizopygopsis stoliczkai*. Himálajský původ má také sisora simlanská — *Glyptothorax stoliczkae* (Steindachner, 1867), sumec z čel. sisorovitých popsaný jako *Glyptosternon stoliczkae*. Stoliczkův pobyt v Barmě r. 1869 přinesl vídeňskému muzeu holotyp kaprovité rybky labeo mouleinské — *Labeo stoliczkae* Steindachner, 1870.

Na uvedených názvech si můžeme všimnout problémů spojených s prepisem Stoliczkova jména (*stoliczkai*, *stoliczkai* /-ae, *stoliczkae*). Z hlediska diskutovaného Stoliczkova původu je ale významnější skutečnost, že Steindachner při popisech mřenice a škrabalky v r. 1866 použil jméno

Vlevo ropucha ansonie penangská (*Ansonia penangensis*) ♦ Skokan nikobarský (*Fejervarya nicobariensis*), upravo. Snímky P. Havelkové

v původní české podobě (*stolickai*). Na tento fakt, námi později ověřený v původní Steindachnerově práci, nás upozornila nenápadná poznámka u taxonu *Cobitis stolickai* v Eschmayerově katalogu ryb (The Catalog of fishes, www.calacademy.org/research/ichthyology/catalog/fishcatsearch.html): „Použití původního pravopisu *stolickai* (s diakritickým znaménkem nad c) je třeba prověřit, většina autorů užívá *stoliczkaei*“. Originální druhové popisy tedy byly při některé z pozdějších revizí změněny nahrazením nesrozumitelného č sprežkou cz. Úsměvným momentem je z pohledu stoliczkovského bádání český název mřeni-ce Stoliczkové, který je jen dalším dokladem chabé obeznámenosti naší odborné veřejnosti se slavným rodákem. Na obranu autorů českého názvosloví možno podotknout, že nevyházeli z platného vědeckého jména *Triplophysa stoliczkaei*, nýbrž *T. stoliczkae*, jehož koncovka by opravdu mohla poukazovat na ženský rod osoby popisem poctěné. *T. stoliczkae* je považováno za neplatné jméno nikoli z důvodu záměny rodů, nýbrž v souladu s principem priority. Vzhledem k historickým souvislostem tvorby názvů a procesu jejich přijímání ale existují další Stoliczkovy taxony s ženskou koncovkou, které jsou na rozdíl od *T. stoliczkae* platné.

Po odjezdu Steindachnera na několikaletý pobyt do Spojených států r. 1868 se zpracováním rybních kolekcí převážně zabýval Stoliczkův přítel a velká osobnost světové ichtyologie Francis Day (1829–1889). Původně vojenský lékař, který při své dlouhodobé službě v Indii propadl nejprve ornitologii a posléze výzkumu místní ichtyofauny, dosáhl uznání hlavně díky svému pozdějšímu dílu *The Fishes of India* publikovanému v letech 1875–8. Day si Stoliczky velmi považoval a několik ze svých více než 50 vědeckých publikací o jihoasijských rybách zasvětil jeho sběrům. Z materiálu získaného Stoliczkou na dovolené v r. 1869 věnoval Day našemu vědci popisy hned tří druhů ryb, z nichž však pouze jediný zůstal platný dodnes. Jde o barmský druh parmíčky *Puntius stoliczkanus* (Day, 1871) s originálním popisem *Barbus stoliczkanus*, pocházející z okolí města Moulmein u ústí řeky Salwin. Ve stejné oblasti mají původ i Stoliczkovy sběry druhu popsáného Dayem neplatně jako *Danio stoliczkae* (v publikaci České názvy živočichů, Praha 2004, je tento druh uveden jako dánio moulmeinské), neboť byl později ztotožněn s druhem dánio duhové — *D. albolineatus* (Blyth, 1860). Pro úplnost je nutné zmínit ještě neobjasněný popis hlaváče *Gobius stoliczkae* Day, 1871 z brakických vod Andamanských ostrovů, u kterého nejsou známy žádné dokladové typové exempláře.

Ze svého pracovního pobytu na Kaččském poloostrově v letech 1871–2 přivezl

Stoliczka exempláře 18 rybních druhů, které Day ihned vědecky zpracoval. V úvodu ke své publikaci oceňuje Stoliczkův přínos k rozšíření znalostí o velikosti areálů dovezených ryb a vyzdvihuje především prvotní doklad existence rodu *Cyprinodon* ve sladkých vodách Indie. Zmíněného halančíka popisuje jako *Cyprinodon stoliczkanus*, později jej ovšem sám ztotožnil s druhem *C. dispar*, jehož současně platné jméno je *Aphanius dispar dispar* (Rüppell, 1829). Ze západního cípu Britské Indie pochází i bezesporu neatraktivnější ryba, která byla po Stoliczkovi pojmenována. Tohoto kanice *Epinephelus stoliczkae* (Day, 1875) popsal Day jako *Serranus stoliczkae* podle exemplářů pocházejících od pobřeží dnešní pákistánské provincie Sind. Druh dorůstá maximálně 40 cm a je díky typickým červenohnědým skvrnám na hlavě a přední části těla prakticky nezaměnitelný (viz obr. na 2. str. obálky). Obývá mělké písčiny s jednotlivými korálovými trsy, ve kterých vyhledává úkryt; souvislým korálovým útesům se podle všeho vyhýbá. Areál výskytu *E. stoliczkae* zahrnuje Rudé moře, Adenský záliv a pobřeží Arabského poloostrova až po Pákistán (nevyskytuje se v Perském zálivu).

Zbývá ještě zmínit poslední dva taxony, jejichž popisy Day věnoval památce svého kolegy, v té době již zesnulého. Pro oba názvy je společné, že se později staly neplatnými mladšími synonymy. Materiál nasbíraný Stoliczkou při jeho osudové třetí výpravě do Himálaje prezentoval Day jako součást kompletní zprávy o vědeckých výsledcích Druhé jarkandské mise. O rok dříve publikoval popis pro nás nejzajímavějšího druhu z uvedených jarkandské kolekce pod jménem *Exostoma stoliczkae* (viz obr.). Tento druh sisorovitého sumce z horního toku Indu byl později ztotožněn s taxonem sisoru sífkovaná — *Glyptosternon reticulatum* McClelland, 1842. Stejný osud postihl i rybu podobnou ropušíci, dovezenou Stoliczkou z Nikobarských ostrovů a Dayem nazvanou *Sebastes stoliczkae*. Ta při následné revizi neunikla synonymizaci s druhem *Centrogenys vaigiensis* (Quoy a Gaimard, 1824). Jde o velmi zajímavou ostnoploutvou rybu s nejasným systematickým postavením a překvapivě velkým areálem sahajícím od Nikobar až po severní Austrálii, Novou Guineu a japonské ostrovy Rjúkjú.

Obojživelníci

Co se týká obojživelníků, zůstává Ferdinand Stoliczka v současné době autorem popisu dvou rodů a 9 druhů žab. Z čel. ropuchovitých (*Bufo*) popsal v r. 1870 nový rod *Ansonia* (česky ansonie). Tyto drobné (obvykle kolem 3 až 4 cm velké) tmavě zbarvené žabky se od pravých ropuch liší štíhlejším tělem, delšími končetinami a absencí parotid (nahloučených

jedových žláz za očima). Vyskytují se ve 23 druzích prakticky v celé jihovýchodní Asii. Typovým druhem tohoto rodu je ansonie penangská (*Ansonia penangensis*) a tento taxon zůstal platný až do současnosti (viz obr.). Obývá primární pralesy od jižního Thajska až po Borneo, přičemž typová lokalita (místo původu typových exemplářů při popisu taxonu) se nachází na malajském ostrově Penang. Žije v pralesním podrostu, jen na dobu rozmnožování se přesouvá do čistých potůčků s kamenitým dnem.

Dalším rodem popsáným přímo Stoliczkou je rod malajka — *Calluella* Stoliczka, 1872 z čel. parosníkovitých (*Microhylidae*). Zahrnuje 7 druhů žab z jihovýchodní Asie, které žijí zahrabané v zemi, a proto jsou známy jen z několika málo exemplářů. Jsou to středně velké žabky s lehce zploštělým tělem, širokou hlavou a poměrně malými očima. Rozmnožují se v malých dočasných nádržkách, ale jinak se toho o jejich biologii příliš neví. Do stejné čeledi patří také druh parosníčka pestrá — *Ramanella variegata* (Stoliczka, 1872), kterou Stoliczka původně popsal v rodě *Callula*. Obývá jihovýchodní Indii a Srí Lanku.

V čel. skokanovitých (*Ranidae*) je Ferdinand Stoliczka autorem popisu 6 druhů. Skokan andamanský — *Fejervarya andamanensis* (Stoliczka, 1870), skokan nikobarský — *F. nicobariensis* (Stoliczka, 1870) a *F. pulla* (Stoliczka, 1870) byli původně popsáni pod jinými rodovými jmény. Jsou to středně velké žaby se štíhlým tělem a úzkou hlavou se špičatým čumákem (viz obr.). Dlouhé zadní nohy mají rozšířené konce prstů a jsou opatřené plovacími blánami, které sahají asi do poloviny délky prstů. Skokan andamanský se vyskytuje na Andamanských a Nikobarských ostrovech, skokan *F. pulla* je znám pouze ze své typové lokality na ostrově Penang a skokan nikobarský žije v narušených biotopech od Nikobarských ostrovů a Thajska po Sumatru, Borneo, Bali a Palawan.

Jako jiné rody byli původně Stoliczkou popsáni i dva zástupci dnešního rodu *Limnonectes* — *L. bascheanus* (Stoliczka, 1870) a skokan korunkový — *L. plicatellus* (Stoliczka, 1873). Typové lokality obou druhů se nacházejí opět na ostrově Penang u západního pobřeží Malajského poloostrova. Areál *L. bascheanus* zasahuje od Indie a Vietnamu po Jávu. Skokan korunkový je menší světlehnědě zbarvená žabka, která se vyskytuje na jihu Thajska a v Malajsií. Má krátké tělo a velkou širokou hlavu a svůj český název získal díky „růžku“, který vyrůstá samcům mezi očima. Posledním zástupcem této čeledi pojmenovaným Stoliczkou je paskokan himálájský — *Paa vicina* (Stoliczka, 1872), který se vyskytuje na malém území v Kašmíru na indicko-pákistánských hranicích. Od doby, kdy ho Stoliczka popsal, byl tento druh znovu objeven až v r. 2002.

Z čel. létavkovitých (*Rhacophoridae*) je dnes Stoliczka autorem popisu druhu *Phyllautus cinerascens* (Stoliczka, 1870). Tato žába je známá pouze ze své typové lokality v jižní Barmě.

Stoliczkův zoologický záber byl tak široký, že se k němu vrátíme ještě v příštím díle našeho článku, kde bude řeč o plazech, ptácích a savcích.